

Szurdi András

Édit

Édit 92 éves. A karosszékekben ül. Nem látja már a betűket, pedig az olvasás olyan neki, mint a levegő. Nem is érdemes olvasás nélkül élni. A közeli könyvtárban a hangos könyveket lista szerint kikészítik a számára. Ha elég olvasnivaló gyűlt össze, a könyvtáros kisasszonyok felhívják telefonon, hogy lehet jönni. András kíséri el a könyvtárba, az unokaöccse. Ilyenkor úgy kiöltözik, mintha templomba menne. Édit soha életében nem járt templomba.

A karosszékekben ül. Kihúzott derékkal, egyenesen. Felteszi a fülhallgatót. A fülhallgató pántja olyan, mint egy korona gondosan ápolta, tiszta fehér hajában. Ölébe veszi, és elindítja a kazettás magnót. Így olvas. Lehunyt szemmel hallgatja a könyvet, el-elbóbiskol közben. Félálmban a fülébe mormolt történet és a régi emlékei összemosódnak. Ebben a felemás fantáziavilágban otthonosabban érzi magát, mint a valóságban. Gyerek megint, mint annak idején az Ó utcai lakásban. Apa ruhákat foltoz, és soha nem telik semmire a kevés pénzből, amit a szakadt ruhájú szegény kuncsaftoktól kap. Anya mégis minden nap ebédet varázsol az asztalra.

Miklós! Hol vagy? Apuska mérges lesz, ha nem jössz haza időben. Anya persze majd megvéd. Minden anyának a fia a kedvence. A legjobb falatokat Miklós kapja. Mindig mindent Miklós kap. És ez így van rendjén. Édit megérti. Csak azt nem érti, hol van most a bátyja. Már itthon kéne lennie. Csengetnek. Nem csengetnek, a telefon cseng. Az Ó utcai lakásban nincs telefon. Akkor hol?

Felriad, és megint 92 éves. Leveszi a fejéről a fülhallgatót, lassan, óvatosan áll fel a karosszékből. Nem szabad elesni. A telefonhoz csoszog, felveszi. Editnek nincs fia, csak egy lánya. Ő szokott telefonálni, most is ő az.

– Ne haragudj, nem hallottam a telefont – mondja Édit bocsánatkérően –, nagyon olvastam.

Újabban nincs kedve enni, de azért azt feleli a lányának, hogy megette az ebédet. Majdnem az egész. Igen, a teát is rendesen megitta. Nem akarja, hogy a lánya aggódjon miatta. Édit egész életében aggódott. Kivételesen jól tudott aggódni, minden helyzetben. Ezt a képességét szüleitől kapta örökségbe, mást se nagyon. Talán a képzelőerő az oka. Mint most is. Tisztán érzi a szivar füstjét. Miklós van itt. Nem beszélget, csak eszik valamit, elolvassa az újságot, és elmegy. Ezt persze nem lehet mondani

senkinek, mert bolondnak nézik az embert. Édit tudja, hogy Miklós meghalt. Régen meghalt már. És mégis. A szivarfüst nem hazudik. Beül a karosszékekbe, és elmosolyodik. A mosolytól megjelenik a két kis gödröcske az arcán, mint fiatal lány korában. Miklóssal mostanában csak ritkán beszélgetnek, de nem is kell. Ők ketten szavak nélkül is megértik egymást.

Visszateszi fülére a hallgatót, bekapcsolja a magnót. Lehunyja a szemét. Olvas.

* * *

Egy ajtó kinyílik. Alig jön be rajta fény, úgy látszik, hogy a másik oldalon sincs sokkal világosabb. Szegény apuska, meg fog vakulni, mert mindig ilyen félhomályban dolgozik. Édit lázas. Pont ünnep előtt. Nem jó a betegség ilyenkor. Az orvos is sokba kerül, a gyógyszer is. És egyik sem segít. Anya a zsinagógában imádkozik, és utána még a javasaszonyt is meglátogatja a piac mellett. Gyógyfüvet kap tőle, az is pénzbe kerül. Édit nem szeretne meghalni az ünnep előtt, mert akkor nem lehet a finom süteményekből.

Apa minden munkát elvállal. Most például mikulásruhát igazít egy szemüveges, kövér zsidóra. Apához általában zsidók járnak varratni, de hogyan lehet egy zsidóból Mikulás? Lehet, hogy a kövér férfi mégis keresztény? Akkor mit keres itt, egy zsidó szabómesternél? Talán, mert apa olcsón dolgozik. Édit még kisgyerek, de már nagyon tud aggódni, amikor nem lázas, akkor is. Hol van Miklós?

A kövér férfi bejön az ajtón, mikulásbunda van rajta és kezében a puttony, de a nadrágot apa most igazítja, ezért a férfi a bunda alatt jégeralsóban van, és a csizma sincs a lábán. Nagyon mókásan néz ki így, mezítláb, bundában.

– Kívántál már valamit Mikulásra, kislány?

Ez keresztény, nem zsidó. És még azt sem tudja, hogy nálunk nincs Mikulás. A keresztények semmit sem tudnak rólunk. Azért, mert apa varr neki, nekem nem kell beszélgetni vele. Vagy igen?

– A zsákom még üres. Pont beleférsz. Ha akarsz, elviszlek magammal. Nálam jó dolgod lesz, annyi süteményt ehetsz, amennyit akarsz.

Honnan tud ez a süteményről? Honnan tud ez arról, hogy a sütemény miatt nem akarok meghalni? Ki ez az ember?

Miklós lép be az ajtón. Édes Miklós, mindig a legjobbkor jön.

– Nem akarok elmenni ezzel az emberrel!

– Milyen emberrel?

Lehet, hogy Miklós nem látja a kövér férfit a félhomályban? Edit rámutat a félig ruhátlan Mikulásra.

– Vele. Azt mondja, hogy berak a zsákjába és elvisz magával. És a süteményről is tud.

– Milyen süteményről?

– Az ünnepi süteményről, amit anya süt. Nem akarok meghalni, mert akkor nem ehetek belőle.

– Nem fogsz meghalni, és nincs itt senki. Csak lázas vagy.

Miért mondja, hogy nincs itt senki? Már ő is hazudik? Meg akar nyugtatni? Akkor meg fogok halni. És nem ehetek a süteményből.

– Mondtam, hogy elviszlek magammal, ne félj, lesz bőven sütemény. Gyere, mássz be a zsákomba!

– Nem akarok! Nem akarok elmenni veled!

Miklós leül a hűga mellé, megsimogatja tűzforró homlokát. Odahajol hozzá.

– Nincs itt senki. Csak én. Ne félj!

– Nem hiszel nekem! Azt hiszed, bolond vagyok?

– Lázás vagy. Azért látsz olyat is, ami nincs.

– Ez van! Ez itt van! Hidd el! Kérlek, hidd el, különben elvisz.

– Akkor inkább elhiszem. Beszéljek veled?

– Tudnál?

– Persze. Megbeszélésem veled, hogy ne vigyen el, mert nem akarod.

– Köszönöm.

Edit fáradtan lehunyja a szemét, félálomban hallja, hogy Miklós a kövér férfival beszélget, de nem érti, amit halkán mormolva mondanak egymásnak. Elalszik, és azt álmodja, hogy a bátyja alkut köt a puttonyossal. A fiú kiveszi a szívét a mellkasából, és mintha csak mézeskalácsból lenne, kettétöri. Az egyik felét odaadja a mezítlábas Mikulásnak, a másik felét pedig visszateszi a helyére. Aztán kezét fognak, és a kövér férfi elmegy. Miklós kikíséri, és visszafelé a konyhából behoz egy nagy tányér, friss süteményt a hűgának. De ez már nem álom. Az édes illatra Edit kinyitja a szemét.

– A kövér Mikulás a halál volt, ugye? Köszönöm, hogy nem hagyta meghalni.

– Még lázas vagy, de hamarosan meg fogsz gyógyulni.

Miklós az egyetlen, akiben bízni lehet. Amit mond, az úgy van, és ő mindig megvédi a hűgát mindentől. Miklós bármire képes. Miklós!

– Nem is értem, hogy apuska miért dolgozik a halálnak? Biztosan szükségünk van a pénzre, a betegségem miatt. Nagyon sajnálom. És azt is, amit oda kellett adnod a puttonyosnak cserébe értem.

– Csitt. Egyél egy kis süteményt, és pihenj. Még nagyon fáradt és gyenge vagy.

Edit megérti, hogy Miklós nem akar beszélni az alkuról. Rendben van. Ő sem fog beszélni róla. Úgy tesz majd, mintha nem is tudna semmiről. Már nincs kedve a süteményhez, de nem akar csalódást okozni, ezért kivesz egyet, és elrágcsálja.

* * *

– Miért nem kapcsolod fel a villanyt, édesem?

Lánya aggódva áll Edit mellett, a kora esti szürkületben.

– Úgyse látok már semmit, minek pazarolni?

– Ettél valamit?

– Egy kis süteményt.

– Tudod, hogy muszáj enni és sokat inni. Az orvos megmondta. A kiszáradás miatt. Nem akarsz legyengülni, ugye?

Edit lánya is folyton aggódik, és ráadásul dirigál. Muszáj neki enni, inni és engedelmeskedni. Anya volt ilyen. Őrmester. Editnek két férje is volt, de velük elbírt.

– Hogy megy az üzlet? Sohasem mesélsz semmit. Valami baj van?

Lánya egész nap dolgozott, otthon várja két éhes gyerek és egy rosszkedvű férj. De azért most mégis leül az anyja mellé, mesél neki az üzletről és az unokákról is. Megvárja, amíg Edit eszik néhány falatot, beveszi az esti gyógyszereit és megissza az egész bögre teát. Őrmester. Edit kikíséri a bejárati ajtóhoz, és gondosan bezárja az ajtót mögötte. Visszacsozog a karosszékhez. Lefeküdni még korán van. Felveszi a fülhallgatót, bekapcsolja a magnót. Valaki van a lakásban. Talán a férje? Tavasszal temették, de előtte több mint ötven évig leste felesége kívánságát, és úgy látszik, nem tud leszokni róla. Edit nem bánja, mert nem szeret egyedül lenni.

– Feküdj le nyugodtan, ha akarsz –, mondja neki jó hangosan. – Én még olvasok egy kicsit.

Ma már nem fog csengetni senki. Még a telefon sem. Megint eltelt egy nap. Lehunyja a szemét. Egyre kevésbé kíváncsi arra, ami holnap lesz. A múlt sokkal érdekesebb.

* * *

Siófokon nem érződik a háború. A nők divatos ruhákban pompáznak a korzón, az urak legendás öszszegeket veszítenek hajnalig tartó kártyacsatákban, a bárókban híres színészek és színésznők lépnek fel, kétes hírű énekesnők társaságában, és a tenispályákra lehetetlen helyet foglalni. Edit életében először van ilyen helyen, csak az a kár, hogy Miklós nélkül.

Anyát nem lehetett egyedül hagyni. Apus alig egy hónapja halt meg, és előtte félévig feküdt agyvérzéstől bénultan különböző kórházak neves professzorainál. Pénz nem számított. Miklós igazán mindent megtett érte, ami emberileg lehetséges volt. De hiába. Edit nap mint nap ott ült apuska ágya szélén, etette, itatta, tisztába rakta. Várta a csodát.

A temetés után Miklós kifizette a sírásókat, a kántort és a rabbit, kifelé menet pedig halkán azt mondta Editnek:

– Itt van egy kis zsebpénz. Holnap lemész Siófokra, befizettelek egy hétre a legjobb szállodába, teljes ellátással. Ne spórolj, költs nyugodtan!

– És te? – kérdezte a lány.

– Én majd egy hét múlva váltalak. Anyust nem lehet most egyedül hagyni.

Edit nem tudja, honnan van a bátyjának pénze. Nem is akarja tudni. Majd elmondja Miklós, ha úgy látja jónak. Már a vonaton körüludvarolják a fiúk, és ez jólesik. A szállodában úgy bánnak vele, mint egy hercegnővel. Persze, ennyi pénzért.

Feltűnik neki egy sudár, csinos, fiatal lány, aki nagyon fennhordja az orrát, és váltott teniszpartnerekkel játszik, miközben a háta mögött összesűgnek a szállodában a pincérek: – Szép lány, gazdag is, de azért csak zsidó.

Hogy lehet egy ilyen szőke, kék szemű csillogás zsidó? Márta. Már a nevével is nagyzol. És ahogyan jár! Mintha tudná, hogy mindenki őt nézi. És tényleg.

Miklóst autóval hozza le egy barátja, vasárnap reggel. Majdnem az egész napot együtt tölthetik, mert Edit megszervezte, hogy Iván felviszi Pestre kora este. Annyit még anya is kibír egyedül. Miklós nagyon megnézi magának Ivánt. A férfi özvegy, negyvenéves. Valami nemesi családból való. A Nemzeti Bankban dolgozik, és két nagy gyereke van. Amíg Edit még utoljára, búcsúzóul megfürdik a Balatonban, a két férfi beül egy kávézóba. Hamar összebarátkoznak. Ez a jó hír. Mire azonban Edit átöltözik a szállodában, és lemegy az étterembe, már Márta is ott ül a két férfi között, és Miklós alig bírja levenni a szemét róla. Ez a kis tizenhét éves fruska, a gazdag szüleivel. És pont Miklós kell neki.

Szokatlanul szótlanok mind a ketten az úton hazafelé. Amikor megérkeznek a ház elé, Edit váratlanul azt mondja:

– Nem akar feljönni? Bemutatnám a mamának.

Már megismerkedésük első napján lefeküdtek egymással, és a lány attól kezdve minden éjszakát a férfi szállodai szobájában töltött, de azért magázódnak. Iván ilyen. Az első gesztust a tegeződésre akkor teszi majd, amikor megkéri Edit kezét.

Ha apus élne, Editnek eszébe sem jutna, hogy meghívja ezt a keresztény férfit magukhoz. Akkor is szeretné persze, de titokban. Csak Miklós tudhatna róla. Most azonban a mamát is be lehet avatni.

– Weinberg Mórné. Özvegy Weinberg Mórné. – Iván kezét csókol anyusnak, aki ettől zavarba jön. – Nálunk nem szokás a formáság. Engem például mindenki csak Pipszinek hív.

Ez természetesen nem igaz. Kizárólag az idősebb családtagok és két barátnője meri Pipszinek nevezni anyát, ők is főleg a háta mögött, ha beszélnek róla. Igazán Pipszi akkor lesz majd belőle, amikor meghal, és emlékké válik. Unokák fognak majd így mesélni róla dédunokáknak.

Majd? Ez a majd van most. Edit leveszi a fülhallgatót, kikapcsolja a magnót. A sötét nem zavarja, kár lenne pazarolni a villanyt. Anya is ezt mondaná. Mondaná, vagy mondja? Itt vagy, édes Pipszikém? Megyek lefeküdni. Képzeld, valamelyik nap a karosszékekben aludtam el. A lányom kétségbeesett, amikor reggel megérkezett. Nem akarom, hogy aggodjon miattam. Inkább megyek, és lefekszem az ágyba. Jössz te is? Alhatnál velem, mint gyerekkoromban. Vagy itt van Dedi ágya. Jó ágy, és teljesen üres, mióta Dedi meghalt.

Edit megmosakszik, és fogat mos. A tisztaság és az ápolt külső nagyon fontos a számára. A konyhából behoz egy pohár vizet, és odakészíti az ágya mellé, a székre. Mindezt teljes sötétben. Mióta már alig lát, különös elégtétellel tölti el, hogy mennyit spórol a villanyon. Pedig van elég pénze, és nincs is mire spórolni. Csak a megszokás. Magára húzza a paplant, lehunyja a szemét. Vajon Pipszi itt van-e még?

* * *

Mikor van ez? A háború már régen véget ért, és most mégis, megint félni kell. Csak Márta nem vesz észre semmit. Élvezi a népszerűséget. Nem törődik Miklóssal, a férjével és nem törődik a kicsi fiával, Andriskával sem. Állandóan nyüzsög. Nagy embernek képzelet magát, nagy emberek között. Festők, írók, költők veszik körül. És pártemberek. Aki nek a hatalmától félni kell. Mindennap elvisznek valakit. Akit nem visznek el, az is rettenet, hogy holnap majd ő következik.

Andriska pedig alig van otthon. Pipszinelé hagyják hetekig. Ő persze imádja a fiúcskát. Majdnem úgy imádja, ahogyan Miklóst. Mindent megtesz neki.

Dedi nap, mint nap türelmesen várja Editet a bőrgyár előtt, egy csokor virággal. A virág persze tiszta pénzkidobás. Dedi nagyon tisztességes, és tudja, hogy a nő férjnél van. Mégis várja, minden nap. Editet zavarba hozza ez a semmivel nem törődő konok szenvedély.

– Mit csináljak? – kérdezi Miklóstól a konyhában, amíg a többiek a szobában hallgatják a híreket a rádióban.

– Tanulj meg süteményt sütni anyustól! – nevet a bátyja – Abból nem lehet baj.

– Ez most komoly. El fogom mondani Ivánnak, hogy van valakim.

– Melyiket szereted?

– Mind a kettőt. Iván nagyon rendes.

– De nem akar gyereket!

– Mert van már neki kettő.

– De neked nincs. És te is szeretnél, nem?

– Szeretnék. És Dedi is.

– Akkor mire vársz?

– Iván megmentette az életünket a háború alatt, és a barátod, nem?

– A barátom, és az is fog maradni. Nem én válok el tőle.

Pipszi a fejét csóválja. Rendes családban nem szokás elválni. Persze, rendes családban a lány nem is megy hozzá egy keresztényhez. Iván derék, jóra való ember, csak hát mégsem zsidó. Suttogva beszélgetnek, hogy fel ne ébredjen a gyerek, akit Miklós már megint itt hagyott. Mintha a terhükre lenne, pedig náluk cselédlány is van, akit mostanában háztartási alkalmazottnak hívnak, a proletárdiktatúra miatt.

– Ha nekem gyerekem lesz, én soha nem fogom otthagyni senkinél – határozza el Edit.

* * *

Felriad, és egy pillanatig nem tudja eldönteni, hogy hol van. Emlékezetének melyik emeletén. Aztán megpillantja Ilonkát, aki három évet kapott, de hamarosan szabadul. Ilonka jószívű, és sokat segített Editnek a kezdeti beilleszkedésben. Itt, a kurvák, tolvajok és szélhámos nők között a rendes lányoknak össze kell tartani, ha nem akarnak elzúllni. Ilonka a szüleinél lakott, és nem szülhette meg a gyermekét, leányanyaként. A javasasszony megkapta a pénzét, miután pontosan elmondta, hogy mit kell csinálni. A szer, amit adott valóban hatásos volt, mégsem őt ítélték három évre, hanem Ilonkát.

Editnek nagy iskola a börtön. Pipszi minden héten háromszor jön, hozza a meleg ételt és lista szerint mindazt, amit a lánya kér. Miklós is bejár, az ügyvédet is ő szerezte, és ő fizeti azt a foglárt is, aki bizonyos kedvezményekhez juttatja a hűgát. Talán sikerül elintézni, hogy a tizennégy hónapból, jó magaviseletért, elengedjék az utolsó hármat.

Itt alig számít, hogy zsidó. Ezen a szárnyon csak nők vannak. Még a foglárók is nők. És mindenkinek van története. Csak Editnek nincs. Igazából azt

sem tudja, hogy miért ítélték el, csak annyit tud, hogy Miklós helyett kell vállalnia. Azt persze sejtí, hogy a finom szövetek, a sok vég selyem és damaszt a hátsó szobában, nem voltak egészen kőserék. De, hogy honnan és mennyiért, arról fogalma sincs.

Először meg sem ijed a razziától. Ő csak eladó egy boltban. De milyen boltban? A hátsó szoba nem olyan, mint a Fenyves Áruház, ahol azelőtt dolgozott. Amikor a bíró kérdezi, lesüti a szemét, mert érzi, hogy valami nincs rendben. Makacsul összeszorítja a száját, és meg sem szólal. Miklósról és az ismeretlen üzlettársáról sem beszél. Inkább hagyja, hogy elítéljék orgazdaságért tizennégy hónapra.

Iván úgy tudja, hogy Edit külföldre utazott. Senki nem tudhatja meg a börtönt. Senki. Csak Pipszi és Miklós. Ha egyszer kiszabadul, majd hozzá fog menni Ivánhoz. De azt is titokban. Mert Iván nem vehet el feleségül zsidó lányt. A Nemzeti Bank nem engedi és a családja sem. Így aztán, mégis van Editnek is története. Csak nem lehet elmondani senkinek. Talán egyszer, majd a lányának.

Ez a talán, most van? Jó lenne megbeszélni valakivel. Itt vagy, Dedi? Tudom, hogy itt vagy. Hallom, ahogy szuszogsz. Mondd meg, hogy mit csináljak ezekkel a titkokkal? Elmondjam a lányunknak?

* * *

Ébrenlét, féllálom, álom úgy mosódnak össze az időtlen zürkületben, hogy meg sem lehet különböztetni őket. Nem baj. Így legalább Edit soha nincs egyedül a fénytelen világban, még akkor sem, ha egyedül van. Legtöbbször a fülén zümmög valamelyik hangos könyv kazettája. Egyetlen hang olvassa fel a szöveget, többnyire színész, aki azonban nem színészkedik. Nem játssza el a szereplőket, csak mesél. Így a könyvek történetei könnyedén összefonódnak az álmokkal.

– Ön, ugye, babonás?

– Miért gondolja?

– Mert azt mondta a tisztelendő úrnak, hogy átok ül a Buttlereken. Miért mondta ezt?

– Mert legenda van erről, és igaznak bizonyul. Családom tagjai mind nagyon szerencsétlenek voltak, még az őök is, azóta.

Család és átok. Ez ismerősen hangzik. Mintha rólunk szólna a könyv. Könyv? Régen mást jelentett ez a szó. Csengenek. Hol? A könyvben? Vagy az emlékekben? Makacs a hang, makacsabb, mint a kazetta mormolása. Bár az is kitarató. Nem hagyja magát.

– *Őn, úgy látszik, nem hisz a szellemekben.*
 – *Isten tudja. Nem gondolkoztam erről. És maga hisz?*
 – *Mindenesetre. És ha itt maradnak estére, megálljon csak, megidéztem a maga őseit, vagy ha nem jöhetne, megkérdeztem az asztal-szellemek által a dolgok mibenlétéről. Akkor aztán mindjárt tisztában leszünk, van-e ilyen átok, vagy nincs.*
 – *No, azt szeretném én látni.*

Edit is szeretné. Meg lehetne idézni apust és Pip-szit. De főleg Miklóst. Csak ez a csengő hang nem hagyja abba. Minek csenget pont most, amikor jó a történet? Az igazi könyv is mindig ilyen volt. Nem lehetett letenni, hiába kellett volna főzni, vagy takarítani. Azért persze Edit ellátta a családot, elvégezte a munkáját, mert tudta a kötelességét. Most is tudja. Valaki csonget, ki kell nyitni az ajtót. Ki lehet az?

– Mit olvasol, szívem? – András nem haragszik a hosszú várakozásért, soha nem türelmetlen, legalábbis Edittel nem. Szeretettel nézi a törékeny 92 éves nőt, aki hosszú pongyolájában, kezében kazettás magnóval és fülén a hallgatóval botorkál ki az ajtóhoz. Csoda, hogy bele nem gabalyodik a zsinórba.

– Valami Mikszáthot – válaszolja Edit. Visszaül a karosszékbe, a szokott helyére, és kivieszi a füléből a könyvet.

András megnézi a kazettát. A *Különös házasság*. Tényleg Mikszáth.

– Érdekes? Tetszik? – a férfi igazán kíváncsi a válaszra, persze nem a könyv miatt. Azt szeretné tudni, milyen állapotban van a nagynénje.

– Érdekes – bólint a nő. – Rólunk írta.

Most aztán nem lehet tudni, hogy mi van. Viccel? Vagy talán túlságosan is beleélte magát a hangos könyvbe? Képeleg, álmodozik?

– Rólam is? – András elmosolyodik. Mindegy neki, hogy Edit merre jár, szívesen tart vele. Nem akarja visszatéríteni a valóságba. Jól megérik egymást.

– Rólad nem. – Még mindig nem derül ki, hogy komolyan beszél, vagy csak mókázik. Ugyanolyan fergeteges humora van, mint a bátyjának, András apjának volt.

– Csak rólunk, akik már kísértetek vagyunk. Nem olvastad?

– Valamikor, régen. De már nem emlékszem rá. – A férfi soha nem tudna hazudni Editnek. – A gyógyszereket bevetted?

– Még nem. Apád járt itt – leteszi a fülhallgatót maga mellé. Ujjaival kitapogatja a magnó gombjait, kikapcsolja a könyvet. – De nem beszélgettem velem. Csak leült a karosszékbe, ahol te ülsz, és szivarozott. Nem érzed az illatát?

Nem azt mondja, hogy a szagát. Az illatát. András azonban csak az áporodott levegőt érzi, és most sem hajlandó hazudni.

– Nem. Tudod, hogy már több mint tizenöt éve meghalt. Nekem is hiányzik. Szoktam vele álmodni, és álmomban beszélgetünk. De velem nem szivarozik.

– Velem meg nem beszélget. – Edit elmosolyodik. – Mi szavak nélkül is jól megértjük egymást. Jön, leül, szivarozik és elmegy.

– Ugye tudod, hogy nem volt itt, csak úgy képeled? – András megengedheti magának ezt is. Edit születése óta ismeri őt, Miklós nagyobbik fiát.

– Tudom. Tudom, de azért, sokszor mégis annyira itt van. És Dedi is. Mindig a konyhában matat, ahogy szokott. Éjszaka pedig, ha fázom az ágyban, odajön hozzám, és betakar. Ezt hogyan magyarázod meg? Talán mégiscsak van valami átjárás.

– Kinyitom az ablakot – a férfi menetközben odahajol Edithez, és belecsókol a hajába. Edit kuncogva nevet, miközben a férfi beengedi a friss levegőt.

– Azért udvarolsz, mert nem akarsz válaszolni. Azt hiszed, könnyű szédíteni egy ilyen öregasszonyt? – Hirtelen elkomolyodik. – Szeretném, ha megígérnél nekem valamit.

– Bármit – András leül mellé. – Nem fázol?

– Hamarosan vége lesz már. Nem bánom. Elfáradtam. Ígérd meg, hogy nem hagysz szenvedni. Hadd menjek, ha itt az ideje! Ne engedd, hogy életben tartsanak, csak úgy! Megígéred?

András apja gyorsan halt meg, egyetlen éjszaka alatt. Dedi sem szenvedett sokat, mindössze néhány napot. Pipszi azonban másfél évig kínlódott a kórházban, gyógyíthatatlanul és a szörnyű fájdalomtól félig örülten. Mind a ketten tudják, hogy Edit ettől fél, nem a haláltól.

– És még valamit kérek. Nem akarom, hogy eltemessenek. Se apuska mellé, se Dedi mellé. Azt szeretném, hogy égessenek el, és a hamvakat szórják szét. Tudod, mire gondolok, ugye?

– Tudom – sóhajt András. – De még élsz, és remélem, hogy még jó sokáig.

– Minek? Csak nyűg vagyok a nyakatokon. A lányomnak is van elég gyereke. Neked is. Azokkal törődjete!

– Fontos vagy nekem. – A férfi sírni szeretne, de most nem szabad. – Rajtad kívül senki nem emlékszik már arra, hogy milyen gyerek voltam.

– Egy cukorfalat. Nem lehetett rád haragudni. Pipszi is imádott.

Ez tényleg így volt. András tisztán érzi szájában a sütemények ízét, amiket a nagyanyja neki sütött. De mégsem ez a fontos, csak az, hogy végre talán sikerült elterelni Edit figyelmét a halálról. András

fél ettől a témától. Szeretné, ha nagynénje az idők végezetéig itt várna rá, ebben az áporodott szagú szobában, a könyvei között. Nem baj, hogy már nem lát. Nem baj, hogy elkalandozik a fantáziája. Csak legyen! Nehéz szembenézni azzal, hogy egyszer nem lesz.

* * *

Már megint félni kell. Hol van ez a már megint? És mikor? Melyik évszak, melyik kor? A háború előtt? Apuska él még? Talán az Ő utcában?

Valami fáj. És sötét van. Kapcsolja már fel valaki a villanyt! Miért nincs itt senki? És miért nem halom a saját hangomat, amikor kiabálok?

Édesanya! Hol vagy? Miklósnak nem szabad szólni. Őt nem szabad zavarni. Nagyon elfoglalt. Anyus! Nem lehetnék egyszer én is fontos? Amikor ennyire fáj! Iván hol van? És Dedi? Megígérte, hogy mindig mellettem lesz. Most hol van, amikor a legjobban kellene?

A villany! A sötétség fáj. A földön fekszem. De melyik földön? A szobámban. Melyik szobámban? Ki kell menni a vécére. Fel kéne állni, de nem bírok. A lábam fáj. A bal lábam.

Úgy látszik, elestem. Pedig tudom, hogy nem szabad elesni. Az én koromban az már halálos. Az én koromban? Hiszen még olyan fiatal vagyok! Nemsokára férjhez fogok menni. Nemsokára háború lesz. De én még azelőtt férjhez megyek. Ha majd sikerül felkapcsolni a villanyt.

Még nem lehet vége. Még nem született meg a lányom. Még egyszer sem mentem férjhez. Csak kicsit elestem. Nem kellett volna. Az én hibám volt. Sajnálom.

Anyá! Kapcsold már fel a villanyt! És ne sírjatok! Nem kell. Nincs semmi baj. Csak fáj egy kicsit. Majd elmúlik.

* * *

A mentő szirénázva viszi az ügyeletes kórházba az öregasszonyt, de hiába. Hétfégen nem lehet műteni, a professzor úr hétfőn lesz legközelebb.

Edit eszméletlen. Szerencsére. Biztos meg kell műteni? András tudja, hogy Edit nem fél a haláltól, csak a szenvedéstől. De, hogyan lehet attól megmenteni?

Hétfőn, korán reggel ott ül Edit lányával a professzor előszobájában. Szeretné megbeszélni az orvossal, hogy... Mit is? El kell mondania, hogy Edit mit akarna. Fel kell tenni a kérdést, van-e esélye arra, hogy rendbe jöjjön. Hogy ember legyen megint. Ha nincs, nem kéne hosszú szenvedésre ítélni.

Nem szabadna műteni! Mielőtt megjön a professzor, Andrásnak ki kell mennie a vécére. Ismerős ez a hasmenés. Az izgalom. Pont most, amikor nem szabad cserbenhagyni Editet, aki magatehetetlenül fekszik egy kórteremben. És nagy szüksége van Andrásra.

Mire visszajön a vécéről, Edit lánya már mindent megbeszél a professzorral. A pénzes borítékot is odaadta neki.

– Holnap reggel lesz a műtét – mondja az orvos. – Azt majd menetközben fogom eldönteni, hogy a csontokat csavarozom vagy ragasztom.

– Muszáj műteni? – nyögi ki András.

– Anélkül semmi esélye sincs.

– És a műtéttel? Van? Rendbe fog jönni?

– Mindent megteszek, ami tőlem telik – a professzor zsebre vágja a borítékot, jelezve, hogy itt a beszélgetés vége, sok még a dolga.

Edit lánya feláll, indul kifelé. András úgy érzi, cserbenhagyta a nagynénjét. De nem tudja, mit tehetne. Az orvos és Edit lánya nyilván a legjobbat akarják, a maguk módján. És valószínűleg igazuk van. Ha nem is valószínűleg, de talán. András csak azt tudja, hogy Edit mit szeretne. De abban sem biztos. Végül is mindenki élni akar, ameddig lehet. Nem?

A műtét jól sikerül, minden remény megvan rá, hogy Edit hamarosan magához tér. A beosztás szerint András és a felesége délben és este vannak a kórházban, Edit lánya és a férje reggel, munka előtt és késő délután, munka után. Mindenkinek adnak pénzt bőven. A főorvosnak, az ügyeletes orvosnak, a főnővérnek, a nővéreknek, az éjszakásnak. És másnap megint.

András esténként sokáig üldögél a tízágys intenzív kórterem függönnyel elzárt sarkában, ahol Edit nyögdecssel, eszméletlenül. Fájdalmai vannak, pedig András megígérte, hogy nem fog szenvedni. Vagy nem ígérte meg? Csak Edit kérte, ő pedig elterelte a figyelmét akkor, valamivel, ügyesen? Mindegy. Pontosan tudja, hogy Edit mit szeretne, és most az lenne a dolga, hogy elintézzze neki. Legálább most. És ne hagyja szenvedni.

Másnap bemegy az osztályvezető főorvoshoz. Miközben leteszi az asztalra a pénzes borítékot, azt mondja:

– Mind a ketten jól tudjuk, hogy a nagynénem nem fog már meggyógyulni. De nagyon nyugtalan, forgolódik, és sokat nyögdecssel, pedig eszméletlen. Nem lehetne az infúzióban egy kis nyugtatót adni neki?

Utánanézett, hogy az ilyen nyugtatótól Edit békésen elszenderedne. Egy kis szokásos nyugtatótól, ami másnak meg se kottyan.

– Akkor engem börtönbe csuknak – rázza a fejét az orvos. – De nem tesszük rá a lélegeztetőgépre, ha nem járulnak hozzá.

Másnap este, miközben András a kezét fogja, Edit magához tér, és beszélni kezd. Miklósához beszél, a testvéréhez, András apjához. Már nem nyugtalan, és mintha a fájdalmairól sem tudna. Egy másik valóságban jár.

* * *

Holnap lesz az esküvő. Nagy nap ez egy lány életében, még akkor is, ha titokban kell tartani. Miklós megígérte, hogy a kelengye igazi lesz. Két garnitúra ágynemű, a legfinomabb damasztból. A hozzávaló anyagot megszerezi bármi áron. Elza néni pedig majd megvarrja. Ingyen. Ez lesz a nászajándéka.

– Kétszer két kispárna is kell – aggódik Edit, nehogy a mostani, nehéz időkben pont ezen akarjon spórolni a bátyja.

– Lesz kispárna – nyugtatja Miklós-hangján András, az intenzív osztályon, az ágy szélén ülve, és megsimogatja az idős nő ráncosan is finom, át-látszó bőrű kezét.

– Te olyan rendes vagy – mosolyodik el Edit. – Mindig megtartod, amit ígérsz.

András nem tudja tovább visszatartani a könnyeit. Miklós mindig megtartotta, amit ígért? És ő? Miklós fia. Miért nem?

– Ne sírj! Ez csak egy esküvő. Azért mi együtt maradunk. Minket semmi nem tud elválasztani.

Semmi és senki. – Edit megszorítja András kezét. András kezét, vagy Miklós kezét? – Ugye nem felejtetted el a kispárnákat? Olyan elfoglalt vagy.

– Dehogyan felejtetted el. – András visszazsorzítja Edit kezét, odahajol hozzá, és belecsókol a hajába. – A te boldogságod a legfontosabb nekem.

– Tudom – mosolyodik el Edit, mint egy kislány. El is pirul. – Jól nézek ki? Kicsit izgulok.

– Te vagy a legszebb menyasszony – mondja András őszintén. – Boldog lehet az a férfi, aki elvesz. Büszke vagyok rád.

– Köszönöm – sóhajt Edit, és lehunyja a szemét.

* * *

– Zsidóknál nincs égetés, hamvak szétszórása pedig végképp nincs – mondja Edit lánya, miután hosszasan tárgyalt a rabbival. – Dedi mellé temetik. Így legalább együtt tudjuk majd látogatni őket.

– Ezt sem tudtam elintézni neki. – András a temető vécejében ül, mert ilyenkor jön rá a hasmenés, miközben odakint zajlik a szertartás. – Be fogják tenni egy sírba, mint apát, annak idején. Azt ugyan nem tudja András, hogy az apja mit szeretett volna, de azt igen, hogy a nagynénje nagyon nem akart a földben feküdni.

Hirtelen úgy érzi, ott áll mögötte Edit, szokása szerint gúnyosan mosolyogva. Egyáltalán nem zavarja, hogy egy véceben vannak. Egy férfitvéceben. Odahajol hozzá, és a fülébe súgja:

– Semmi baj, Andriska. Majd legközelebb.

Ebben az évben Kézdy György-díjban részesült a folyóiratunk és a könyvkiadónk.

A díjat Fenyő Ágnes vette át, s mellette a csoportképen külön öröm számunkra, hogy Fahidi Éva is szerepel

– akiről éppen ebben a számunkban olvashatunk portrét.

Kézdy György nemcsak a Múlt és Jövő-estek gyakori szereplője volt

– akárcsak Székelyi József (akinek a fia, Marci is itt szerepel) –, hanem családi barátunk is.

Hiszek benne, hogy apámmal (Kőbányai Györggyel) összemosolyognak odafönt

– így fonván össze fönti és lenti létet.

